

O poprawne nazewnictwo w filatelistyce

Marek Zbierski

Jeżeli używa się niewłaściwych słów, nie można nigdy dojść do właściwych wniosków.
(Konfucjusz)

Aktualne piśmiennictwo filatelistyczne w naszym kraju zmagają się z poważną słabością – braku wnikliwych redakcji, które w merytorycznie kompetentny sposób dokonywałyby korekty przesłanych do publikacji tekstów. W niektórych publikacjach autorzy puszczają wodze fantazji, dokonują nieuprawnionych skojarzeń i wyciągają pochopne lub nawet mylące wnioski. Niedopowiedzenia i półprawdy stanowią poważny problem dla każdej wymiany informacji. Co najgorsze, inni autorzy powołują się później lub cytują takie publikacje. Tak rodzi się czasami „alternatywna wiedza filatelistyczna”. Poszkodowanym staje się wtedy czytelnik.

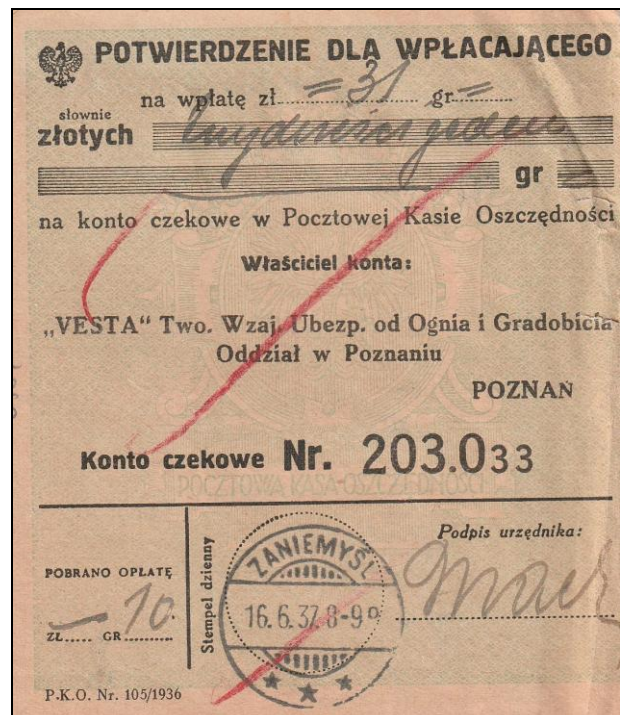
Zdarza się, że w innych mediach filatelistycznych można znaleźć opracowania na te same tematy. Mimo istnienia na naszym rynku wyjątkowej instytucji, jaką jest biblioteka i-KF, tylko bardzo dociekliwy czytelnik wychwyci różniące się merytorycznie opisy tego samego zagadnienia.

Pocztowa Kasa Oszczędności

W wielu publikacjach dotyczących okresu międzywojennego prezentowane są np. ilustracje przedstawiające formularze Pocztowej Kasy Oszczędności, także te użyte. Mało doświadczony czytelnik może wnioskować, że są to walory pocztowe. Tymczasem pocztowy jest tylko datownik na potwierdzeniach nadania lub odbioru, gdyż poczta obsługiwała w owym czasie na terenie całego kraju funkcjonowanie P.K.O. Zostało to dokładnie opisane w dwóch artykułach w PF [1, 3].

(...) „ustawa z dnia 19 maja 1920 r. nadała tej instytucji (Pocztowej Kasie Oszczędności – przyp. autora) osobowość prawną, a kierownictwo powierzyła Prezesowi odpowiedzialnemu bezpośrednio przed Prezesem Rady Ministrów. Jest to o tyle ważne, że jej nazwa może sugerować podległość resortowi poczty. W myśl postanowień ustawy P.K.O. była instytucją państwową, podległą Ministrowi Skarbu, posiadającą własny majątek, a jej głównymi zadaniami było gromadzenie wkładów oszczędnościowych, prowadzenie obrotu czekowego w kraju i zagranicą oraz przyjmowanie ubezpieczeń na życie. W pracy P.K.O. poważną i wszechstronną rolę odgrywały urzędy pocztowe. Zgodnie z art. 5. ustawy [2] wszystkie urzędy pocztowe w Polsce były zbiornicami Pocztowej Kasy Oszczędności” [1].

„Także użyte druki służbowe P.K.O. nie są drukami pocztowymi (choć brały udział w obrocie pocztowym) i ich użycie w ekspozycji HP może być uzasadnione np. rzadką odbitką datownika pocztowego, którego nie możemy pokazać na innym walorze” [3].

Ryc. 1. Potwierdzenie dla wpłacającego z sygnaturą P.K.O.

Telegram patriotyczny

Filateliści są od pewnego czasu konfrontowali z okolicznościowymi drukami, które popularnie zwane są telegramami patriotycznymi. Informacje o pochodzeniu tych wydawnictw można łatwo znaleźć na różnych portalach internetowych.

„Telegram patriotyczny – zwany też "telegramem kościuszkowskim", pojawił się po raz pierwszy w 1895 roku w Poznaniu z inicjatywy Marii Łebskiej i Teodory Kuszczanowej, które utworzyły Komitet do Wydawania Kart Gratulacyjnych, zwany Komitetem Pań lub Komitetem Poznańskim. Telegramy bardzo szybko się rozpowszechniły. W większości były kolorowymi litografiami o tematyce patriotyczno-historycznej, umieszczano na nich wizerunki postaci

historycznych, bohaterów walk o niepodległość, symbole i godła narodowe. Od 1912 roku wydawaniem telegramów zajmowało się również Towarzystwo Czytelni Ludowych, organizacja wielce zasłużona dla krzewienia kultury polskiej, która w zaborze pruskim zakładała biblioteki i czytelnie z dostępem do literatury polskiej. [4]”

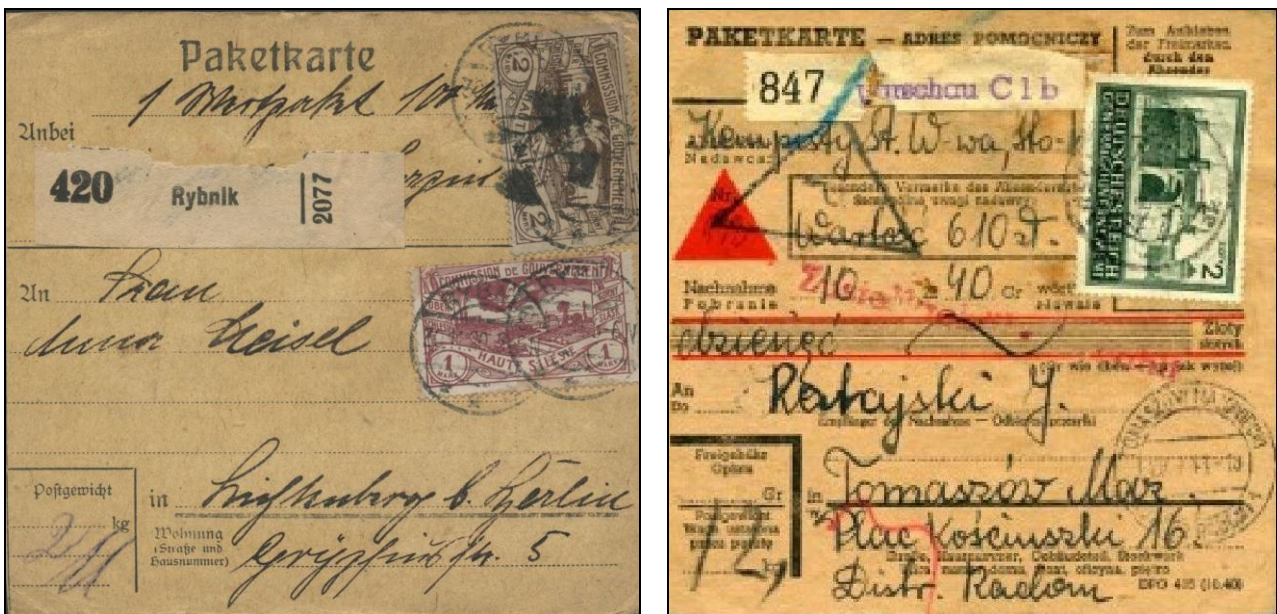

Ryc. 2 i 3. Telegramy patriotyczne.

Na łamach biuletynu tematycznego ukazała się już przed niespełna dwoma laty krótka informacja, że „(...) na rynku kolekcjonerskim spotykane są tzw. telegramy patriotyczne, które – wbrew swojej nazwie – nie są wydawnictwami pocztowymi, a tylko propagandowymi lub okolicznościowymi. Ich użycie w wystawowych ekspozycjach tematycznych jest nieuprawnione. W nieodległej przeszłości odnotowaliśmy takie przypadki, które zostały zauważone i wystawcy dokonali korekt.” [5]

Przekaz paczkowy

Często spotykanym zwrotem w opisach walorów w handlu internetowym jest „przekaz paczkowy”. Taki druk pocztowy nigdy nie istniał. Co najgorsze, to nielogiczne określenie spotykamy również np. na szanowanym portalu aukcyjnym. Określenie to dotyczy „pocztowych listów przesyłkowych”, później nazywanych „pomocniczymi adresami przesyłkowymi” względnie „adresami pomocniczymi” dla paczek w obrocie pocztowym. Nie ma bynajmniej nic wspólnego z paczką z banknotami lub bilonem.

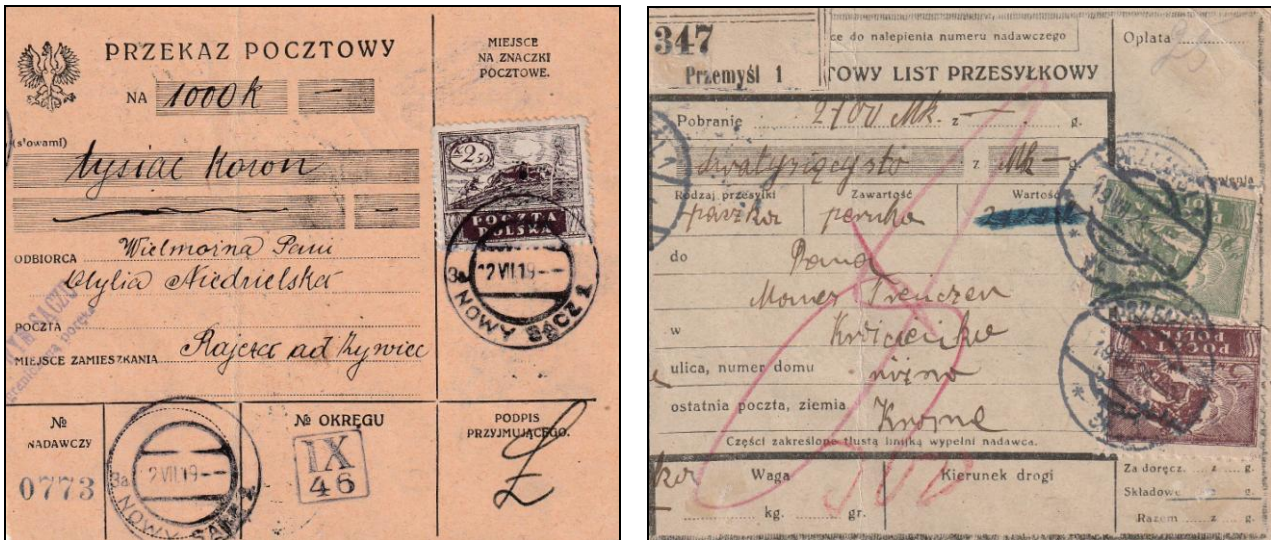
1920 Górný Śląsk, przekaz paczkowy z Rybnika do Niemiec. Niemy stempel

GG -Przekaz paczkowy PAKETKARTE Warschau C1 – Tomaszów Mazowiecki 1943

Ryc. 4 i 5. Błędnie nazywane paczkowe adresy pomocnicze (lub karty paczkowe). U dołu – skany oryginalnych opisów.

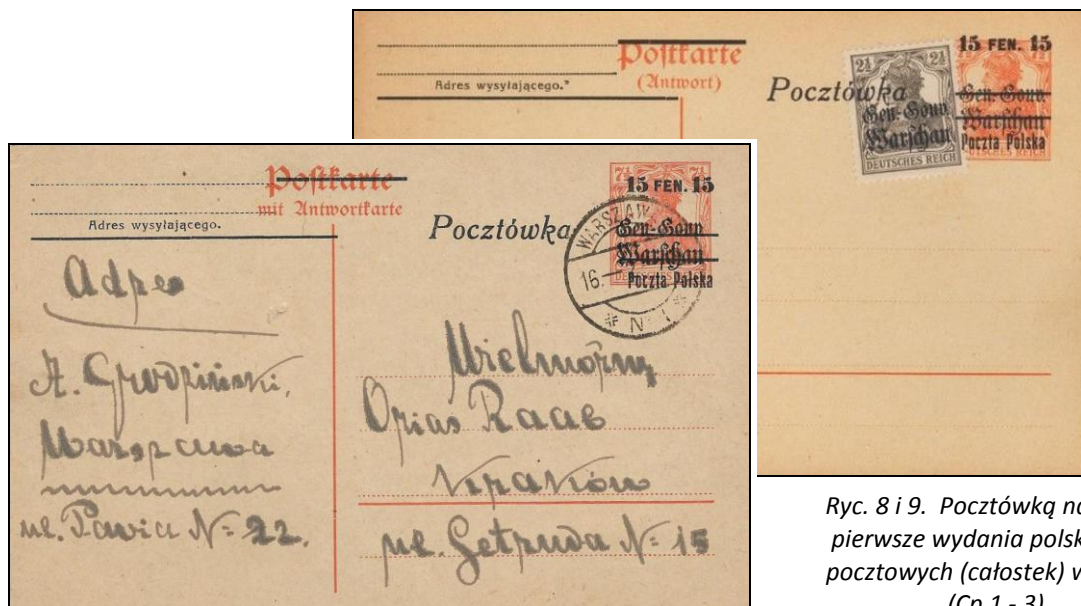
Generalnie znamy w filatelistyce formularze dla pocztowych przekazów pieniężnych oraz listy przesyłkowe (adresy paczkowe). Nawet pobieżne zapoznanie się z takimi walorami pozwala je właściwie nazwać. Fakt, że niektóre paczki wysyłane były za pobraniem (jak na Ryc. 7), tzn. adresat musiał przy odbiorze

zapłacić doręczycielowi wartość jej zawartości, nie uprawnia do błędnego ich nazywania, zwłaszcza, jeśli oferentowi zależy na sprzedaniu takiego waloru filatelistycznego.

Ryc. 6 i 7. Formularze przekazów pocztowych i adresów paczkowych są łatwe do rozróżnienia.

Oprócz „językowych” porażek w filatelistyce wypada też odnotować sukces. W porę uzgodniona została polska nazwa dla nowej klasy wystawienniczej, jaką jest klasa widokówek [6]. W oryginalnym brzmieniu „Class of Picture Postcard” mogłoby być przecież tłumaczone jako „klasa pocztówek”. Bogactwo ojczystego słownictwa niesie za sobą czasem pułapki językowe.

Ryc. 8 i 9. Pocztówką nazywano pierwsze wydania polskich kart pocztowych (całostek) w 1918 r. (Cp 1 - 3).

Literatura:

- [1] Zbiński M., „Poczta a Poczta Kasa Oszczędności”, PF, nr 8/2021, str. 315-320;
- [2] Ustawa o Pocztovej Kasie Oszczędności, DU RP nr 48/1920 r., poz. 297;
- [3] Zbiński M., „Pocztowy charakter przesyłek Pocztovej Kasy Oszczędności”, PF, nr 12/2021, str. 500-502;
- [4] <https://www.porta-polonica.de/pl/atlas-miejsc-pamieci/i-na-obczyźnie-wierni-ojczyźnie-patriotyczne-telegramy-wroclawskiej-polonii?page=2>;
- [5] Zbiński M., „Polskie formularze pocztowe w ekspozycji tematycznej”, Biuletyn TEMATICA, nr 30/2021, str. 48-53;
- [6] Zbiński M., „Filokartyści w gościnie u filatelistów”, Filatelista, nr 4/2019, str. 226-29.